

Сидор Г. В.,
*викладач кафедри фінансів та банківської справи
Чортківського інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ КРЕДИТНИМИ РЕСУРСАМИ

Постановка проблеми. Стабільний розвиток сільськогосподарського виробництва великою мірою залежить від обсягу та доступності кредитних коштів. У процесі господарської діяльності кожне сільськогосподарське підприємство відчуває гостру потребу у залученні додаткових кредитних коштів. Тому ефективне функціонування будь-якого ринку в сучасних умовах неможливо уявити без належно розвиненої й чітко сформованої системи кредитного обслуговування. Однією з найбільш потужних ланок системи кредитного обслуговування аграрного сектору економіки Тернопільської області є банки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню стану кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств комерційними банками присвячено багато праць. Проблеми кредитного забезпечення підприємств аграрної галузі широко відображені у вітчизняній економічній літературі, зокрема в працях В.М. Алексійчука, О.Є. Гудзь, М.Я. Дем'яненка, О.О. Непочатенко, С.М. Колотухи, М.Й. Малика, П.Т. Саблука та інших. Разом із тим деякі особливості й тенденції розвитку кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств комерційними банками попри вагомий напружений залишаються малодослідженими, тому потребують подальшого аналізу.

Постановка завдання. Проаналізувати стан кредитної підтримки сільськогосподарських підприємств Тернопільської області протягом останніх

років. Здійснити оцінку кредитної ситуації, що склалася у сільськогосподарській галузі області. Визначити тенденції та особливості кредитного забезпечення банками даних сільськогосподарських підприємств. Об'єктом дослідження обрано сільськогосподарські підприємства Тернопільської області. В сучасних умовах розвитку економіки є малоефективною політика кредитного забезпечення сільського господарства. Україна мусить зробити все, щоб уникнути прикрих помилок у майбутньому при кредитуванні цього важливого сектора економіки. Вказане зумовлює актуальність даної наукової розробки, її мету та завдання.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними компанії “Простобанк Консалтинг”, яка проводить професійні маркетингові дослідження ринку банківських послуг, спеціальні кредитні програми для аграрного підприємства в Україні пропонують такі комерційні банки, як “Райффайзен банк Аваль”, “Прокредит банк”, ПАТ “КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК”, АБ “Київська Русь”, ПАТ “Мегабанк” [1].

Банківські кредити у Тернопільській області є одним із основних джерел фінансування капітальних витрат сільськогосподарських підприємств.

В таблиці 1. наведено обсяг кредитування і рівень відсоткових ставок, який показує, що у 2009 році плата за кредит знаходиться на рівні 13,5%-22%, у 2010 році – 18,5%-28%, у 2011 році – 20%-28%.

Таблиця 1

**Динаміка кредитування сільськогосподарських підприємств
Тернопільської області**

Банк	2009 р.		2010 р.		2011 р.	
	Сума кредиту, тис. грн.	Відсоткова ставка, %	Сума кредиту, тис. грн.	Відсоткова ставка, %	Сума кредиту, тис. грн.	Відсоткова ставка, %
ВАТ “Державний ощадний банк”	9316,7	15,5-17	7458	21	9235	22-24,5
ТВ “Промінвестбанк”	89551,1	15-17	19568	22	24849	26-27
КБ “Приватбанк”	3441,6	17-21	-	-	-	-

АТ “Кредитпромбанк”	983,06	18	-	-	-	-
УКБ “Надра”	13980,4	18	-	-	-	-
ВАТ “Укресімбанк”	3050	17	2400	21	1920	22
АКБ “Укрсоцбанк”	81525,2	16	14943,0	20	1400	24
АППБ “Аваль”	274512,2	14,8-17	292059	25,3-28	376185	22-28
“Індекс банк”	597,6	17	-	-	154972	25-27
“Укрсиббанк”	2519,4	13,5	-	-	-	-
“Хрещатик”	12435,36	16-18	105000,00	20	166790	20
“Форум”	2050	17	-	-	-	-
“Мегабанк”	39351,9	17	-	-	3598	25
СКБ “Дністер”	80	19	-	-	-	-
ВТБ банк	-	-	364	24	-	-
“Укрпромбанк”	1700	22	-	-	-	-
ВСЬОГО	535094,59	-	441792	-	738949	-

*Джерело: головне управління агропромислового розвитку Тернопільської облдержадміністрації

Сучасний етап розвитку кредитних відносин сільськогосподарських підприємств з комерційними банками характеризується тенденцією до зростання вартості кредиту. Ціна кредиту на ринку позикових капіталів є дуже високою.

За даними головного управління агропромислового розвитку Тернопільської облдержадміністрації наведеними в таблиці 2. обсяги банківських кредитів підприємствам агропромислового комплексу за 2000-2011 роки зросли більше, ніж у 62 рази з 13,3 млн. грн. до 824,8 млн. грн. До 2004 року підприємства агропромислового комплексу Тернопільської області не одержували довгострокових кредитів, а в 2008 році обсяги довгострокових кредитів різко зросли порівняно з 2004 роком у 5,8 рази. Як впливає з таблиці 2. банки Тернопільської області почали надавати сільськогосподарським підприємствам довгострокові кредити лише з 2004 року.

Таблиця 2

Кредитування банками Тернопільської області підприємств АПК у 2000-2011 роках

Роки	Отримано кредитів		
	всього	короткотермінових	довготермінових
2000 рік	13,3	13,3	-
2001 рік	42,6	42,6	-
2002 рік	40,2	40,2	-
2003 рік	75,4	75,4	-
2004 рік	119,6	75,6	44,0
2005 рік	282,9	190,9	92,0
2006 рік	324,6	202,0	122,6
2007 рік	397,1	273,5	123,6
2008 рік	535,1	278,7	256,4
2009 рік	441,8	387,1	54,7
2010 рік	739,0	531,1	207,9
2011 рік	824,8	640,2	184,6
Всього	3836,4	2750,6	1085,8

*Джерело: головне управління агропромислового розвитку Тернопільської облдержадміністрації

Здійснюючи аналіз кредитування сільськогосподарських підприємств Тернопільської області з 2000 року, спостерігаємо збільшення обсягів короткострокового кредитування, тобто переважна більшість кредитів, наданих банківськими установами сільськогосподарським підприємствам носить короткостроковий характер. На досить низькому рівні залишається частка забезпеченості сільськогосподарських підприємств довгостроковими кредитами, незважаючи на те, що агропромислова галузь потребує повного матеріально-технічного оновлення, тобто має потребу в довгостроковому кредитному забезпеченні.

Основними причинами небажання надавати комерційними банками сільськогосподарським підприємствам довгострокових кредитів можна пояснити присутністю високого ризику, який притаманний при видачі довгострокових кредитів. Тому комерційні банки надають перевагу

короткостроковим кредитам, які на відмінну від довгострокових є найбільш прибутковим видом кредитування, оскільки приносять вищий прибуток, дають більшу гарантію щодо повернення позик.

Банківську інфраструктуру області представляють ряд комерційних і державних банків. Найбільшими кредиторами, які активно співпрацюють з агропромисловими підприємствами Тернопільської області стали такі банки: “Райффайзен банк Аваль” (51%), “Хрещатик” (23%), “Індекс банк” (21%), інші банки (5%) (рис. 1).

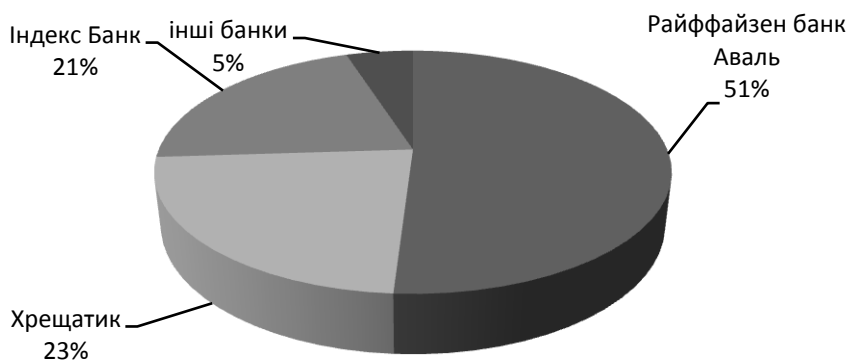

Рис. 1. Найбільші кредитори агропромислових підприємств Тернопільської області

*Джерело: головне управління агропромислового розвитку Тернопільської облдержадміністрації

Лідером у кредитуванні підприємств агропромислового комплексу області став “Райффайзен банк Аваль”, у 2011 році банк надав підприємствам АПК, у тому числі сільгосппідприємствам і переробним підприємствам 376185 млн. грн. кредитних ресурсів. На частку даного банку припадає близько 51%.

За даними головного управління агропромислового розвитку Тернопільської облдержадміністрації, наведеними на рис. 2., станом на 1 січня 2011 року найбільше довгострокових кредитів надано такими банками: “Райффайзен банк Аваль” (95%), “Ощадбанк” (3,46%), “Індекс банк” (1,24%), “Мегабанк” (0,3%).

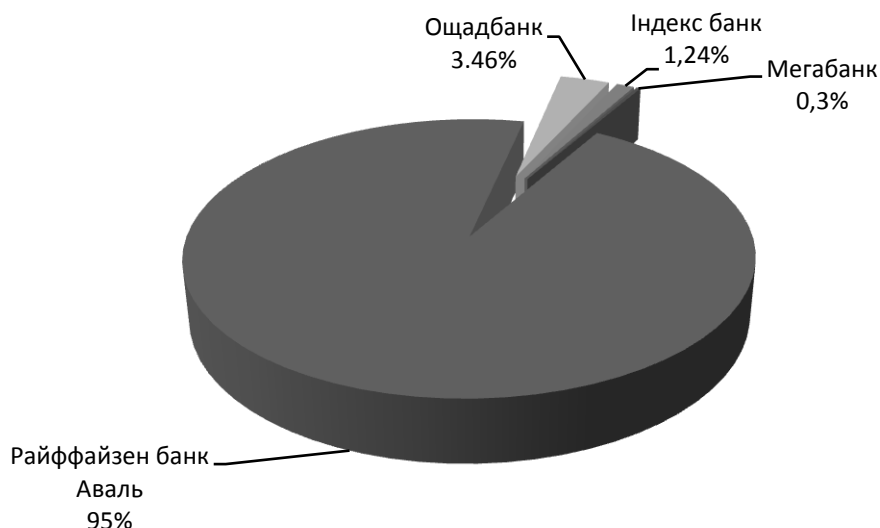

Рис. 2. Довгострокове кредитування банками Тернопільської області підприємств АПК у 2011 році

*Джерело: головне управління агропромислового розвитку Тернопільської облдержадміністрації

За даними головного управління агропромислового розвитку Тернопільської облдержадміністрації, наведеними на рис. 3., станом на 1 січня 2011 року найбільше короткострокових кредитів надано такими банками: “Райффайзен банк Аваль” (33,65%), “Хрещатик” (31,40%), “Індекс банк” (28,69%), “Промінвестбанк” (4,68%), “Ощадбанк” (0,38%), “Укрексімбанк” (0,37%), “Укрсоцбанк” (0,27%), “Мегабанк” (0,56%).

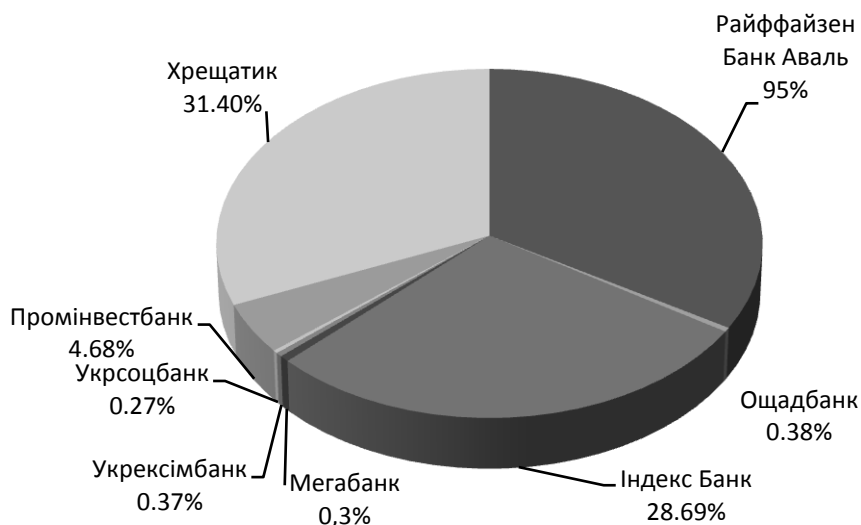

Рис. 3. Короткострокове кредитування банками Тернопільської області підприємств АПК у 2011 році

*Джерело: головне управління агропромислового розвитку Тернопільської облдержадміністрації

Обсяги кредитування банками підприємств Тернопільської області протягом досліджуваних останніх чотирьох років зросли. Обсяг портфеля кредитів банку “Райффайзен банк Аваль” станом на 01.01.2008 року становив 195192,5 тис. грн., а обсяги кредитування аграріїв станом на 01.01.2011 року зросли у 1,9 рази – до суми 376185 тис. грн.

Як впливає з рис. 4, за чотири роки також зріс кредитний портфель кредитів сільському господарству “Ощадбанк” у 5,6 рази і станом на 01.01.2011 року досяг суми 9235 тис. грн.

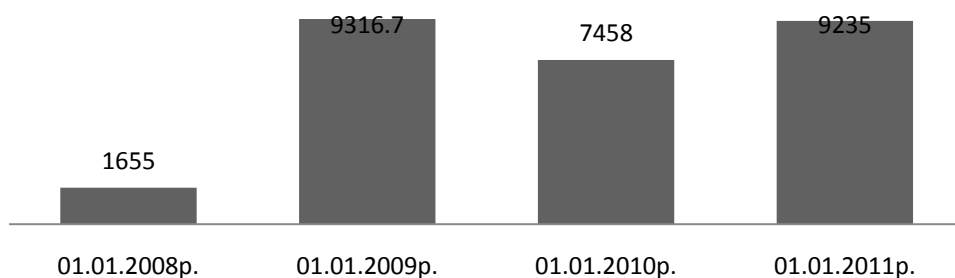

Рис. 4. Динаміка кредитних вкладень “Ощадбанк” в сільське господарство у 2008-2011 роках, тис. грн.

*Джерело: головне управління агропромислового розвитку Тернопільської облдержадміністрації

У кредитуванні сільського господарства Тернопільської області у 2008 році брала участь більша кількість комерційних банків, тобто в 2011 році порівняно з 2008 роком зменшилася кількість банків з 16 до 8.

Висновки з даного дослідження. Безсумнівно, кредитне забезпечення – важливий аспект співпраці банків та сільськогосподарських підприємств, але перспективним лідером буде той, хто розвиває цей ринок та пропонує комплексне стратегічне партнерство.

На незадовільному рівні залишається стан кредитного забезпечення сільського господарства Тернопільської області. Зростає потреба аграрних підприємств у кредитних ресурсах, проте постійно зменшуються об'єми кредитів. Дана ситуація не може забезпечити сталий розвиток та ефективне функціонування аграрних підприємств. Тому, на перспективу, банківська система повинна створити пріоритетні умови для доступності кредитів аграрному сектору економіки.

Література

1. Офіційний сайт компанії “Простобанк Консалтинг” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// wwwprostobank. com](http://www.prostobank.com).
2. Малик М.Й. Фінансово-кредитний механізм у розвитку аграрного підприємництва / М.Й. Малик // Фінанси України. – 2004. – № 5. – С. 59-63.
3. Марцишевська Ю.Л. Роль фінансово-кредитного забезпечення підприємств аграрного сектору / Ю.Л. Марцишевська // Економіка АПК. – 2009. – № 5. – С. 98-100.
4. Шиндирук І.П. Кредитування діяльності сільськогосподарських товаровиробників / І.П. Шиндирук // Економіка АПК. – 2002. – № 10. – С. 89-99.
5. Непочатенко О.О. Кредитне забезпечення поточної діяльності сільськогосподарських підприємств / О.О. Непочатенко // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С. 91-97.
6. Олійник К.А. Фінансово-кредитне забезпечення малих сільськогосподарських підприємств. / К.А. Олійник // Економіка АПК. – 2013. – № 1. – С. 150-158.
7. Сомик А.В. Особливості кредитного забезпечення аграрного сектору економіки України / А.В. Сомик // Збірник наукових праць Луган. держ. аграр. ун-ту / За ред. В. Г. Ткаченко. – Луганськ: Вид-во “Елтон”. – 2002. – № 14 (26), С. 106-110.

8. Шиндирук І.П. Кредитування діяльності сільськогосподарських товаровиробників / І.П. Шиндирук // Економіка АПК. – 2002. – № 10. – С. 89-96.
9. Шкарупа А.П. Удосконалення кредитного обслуговування аграрного сектора економіки / А.П. Шкарупа // Економіка АПК. – 2001. – № 5. – С. 79-82.

Сидор Г. В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ КРЕДИТНИМИ РЕСУРСАМИ

***Анотація.** Розглянуто стан кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств Тернопільської області. Проаналізовано основні тенденції кредитування в сільському господарстві Тернопільської області протягом 2008-2011 років. Досліджено динаміку відсоткових ставок за кредитами й участь кредитних установ у кредитуванні сільськогосподарських підприємств Тернопільської області. Досліджено структуру короткострокового та довгострокового кредитування. Зазначено, що в сучасних умовах господарювання сільськогосподарських підприємств області потреба у залучених коштах не тільки не зменшилася, а й навіть зросла.*

Ключові слова: кредит, кредитне забезпечення, фінансування.

Сидор Г. В.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ КРЕДИТНЫМИ РЕСУРСАМИ

***Аннотация.** Рассмотрено состояние кредитного обеспечения сельскохозяйственных предприятий Тернопольской области. Проанализированы основные тенденции кредитования в сельском хозяйстве Тернопольской области в течение 2008-2011 года. Исследовано динамику процентных ставок за кредитами и участие кредитных учреждений в кредитовании сельскохозяйственных предприятий Тернопольской области. Исследовано структуру краткосрочного и долгосрочного кредитования. Отмечено, что в современных условиях ведения хозяйства сельскохозяйственных предприятий области потребность в привлеченных средствах не только не уменьшилась, но и даже выросла.*

Ключевые слова: кредит, кредитное обеспечение, финансирование.

Sidor H. V.

**PROVIDING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF
TERNOPILSKOY AREA BY CREDIT RESOURCES**

Annotation. *The state of the credit providing of agricultural enterprises of the Ternopilskoy area is considered. The basic tendencies of crediting in agriculture of the Ternopilskoy area are analysed during 2008-2011 years. Investigational dynamics of interest rates after credits and participation of credit establishments in crediting of agricultural enterprises of the Ternopilskoy area. Investigational structure of the short-term and long-term crediting. It is marked that in the modern terms of menage agricultural enterprises of area requirement in the attracted facilities not only did not diminish, grew but also even.*

Keywords: *credit, credit providing, financing.*